

Universitatea Tehnică a Moldovei

RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI LA APLICAREA ARESTULUI PREVENTIV

Student: Bucur Alexandra, gr. D-185 AG

Coordonator: Moraru Elena, conf., univ.

Chișinău, 2023

CUPRINS:

LISTA CU ABREVIERI.....	10
INTRODUCERE.....	11
1. REFLECȚII GENERALE A SUPRA ARESTULUI CA MĂSURĂ PREVENTIVĂ ÎN PROCESUL PENAL.....	14
1.1. Conceptul, sarcinile și importanța arestului în procesul penal ca măsură preventivă	14
1.2. Reglementarea juridică națională și internațională privind aplicarea măsurilor preventive.....	22
Concluzie la capitolul 1	26
2. RESPECTAREA DREPTURILOR PERSOANELOR AFLATE SUB AREST PREVENTIV LA ETAPA URMĂRIII PENALE	28
2.1. Inviolabilitatea persoanei aflate în arest la etapa urmăririi penale	28
2.2. Drepturile fundamentale a persoanei aflate sub arest preventiv.....	36
2.3. Arestarea la domiciliu ca măsură preventivă alternativă arestului preventiv.....	41
Concluzie la capitolul 2.....	52
3. AUTORIZAREA MĂSURII PREVENTIVE SUB FORMA DE AREST.....	53
3.1. Aplicarea și prelungirea măsurilor preventive sub formă de arest preventiv.....	53
3.2. Termenul aflării persoanei în arest preventiv la etapa judecării cauzei.....	58
3.3. Contestarea arestului preventiv ca garanție respectării drepturilor	64
Concluzie la capitolul 3.....	69
4. PRACTICA PRIVIND APLICAREA ARESTULUI PRIVENTIV ÎN PROCESUL PENAL NAȚIONAL.....	71
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	74
BIBLIOGRAFIE.....	76

ADNOTARE

Numele, Prenumele: Bucur Alexandra

Titlul lucrării: Respectarea drepturilor omului la aplicarea arestului preventiv. Teză pentru obținerea studiilor superioare de licențiat în drept.

Structura tezei: Lucrarea începe cu introducere, este alcătuită din patru capitole și, în final, cuprinde concluzii și recomandări, bibliografie și anexe.

Cuvinte-cheie: Măsura preventivă, arest, bănuitul, învinuitul, procurorul, judecătorul, dreptul.

Scopul și obiectivele tezei: constă în analiza teoretico-practică a temeiurilor, condițiilor și importanței arestului preventiv în procesul penal și a respectării drepturilor omului în cadrul aplicării măsurilor preventive.

Obiectivele generale a tezei sunt cercetarea complexă și multilaterală a instituției constrîngerii procesual penale prin atingerea nu numai sferei raporturilor juridice, drepturilor și libertăților personale garantate de stat prin legea fundamentală a statului (Constituția Republicii Moldova), dar și în sfera raporturilor etice și psihologice. O deosebită importanță, teoretico-practică dobîndește studierea problemelor defnirii și esenței măsurilor preventive, aplicarea și necesitatea lor în soluționarea sarcinilor procesului penal. Activitatea măsurilor procesuale în special a celor cu caracter preventiv, ce asigură respectarea intereselor legitime și drepturilor cetățenilor Republicii Moldova, implicați în cauza penal.

Metodele aplicate la elaborarea tezei de licență: la baza tezei de licență s-au utilizat mai multe metode dintre acestea enumerăm: metoda istorică (folosită pentru redarea evoluției în reglementarea și cercetarea domeniului supus cercetării); metoda analizei; metoda logică; metoda sintezei; metoda comparativă (utilizată în procesul comparării legislației ce reglementează temeiurile și condițiile aplicării arestului preventiv și a respectării drepturilor omului la aplicarea acestei măsuri); metoda empirică (utilizată la examinarea situației practice la aplicarea arestului preventiv).

Rezultatul concret obținut: în rezultatul studierii literaturii juridice, legislației, documentelor și practicii juridice s-a efectuat studiul amplu a temei „ Respectarea drepturilor omului la aplicarea arestului preventiv”. S-a ajuns la concluzie, că doctrina națională este preocupată de cercetarea acestei probleme, cît și legislația procesual-penală se află în permanentă mișcare cu scopul îmbunătățirii respectării drepturilor omului aflat sub arest preventiv.

ANNOTATION

Last name, first name: Bucur Alexandra

Title: Respect for human rights when applying preventive detention. The thesis for obtaining the scientific degree of licensing in law.

Structure of the of the paper: The paper begins with an introduction, consists of four chapters and, finally, includes conclusions and recommendations, bibliography.

Key words: Preventive measure, arrest, the suspect, the accused, the prosecutor, the law.

The purpose and objectives of the thesis: consists in the theoretical-practical analysis of the grounds, conditions and importance of preventive detention in the criminal process and the respect of human rights in the application of preventive measures.

General objectives: are the complex and multilateral research of the institution of criminal procedural coercion by reaching not only the sphere of legal relations, rights and personal freedoms guaranteed by the state through the fundamental law of the state (Constitution of the Republic of Moldova), but also in the sphere of ethical and psychological relations. A special theoretical-practical importance is given to the study of the definition and essence of preventive measures, their application and necessity in solving the tasks of the criminal process. The activity of the procedural measures, especially those of a preventive nature, which ensure the respect of the legitimate interests and rights of the citizens of the Republic of Moldova, involved in the criminal case.

Methods applied to the elaboration of the paper: the basis of the bachelor's thesis was the use of several methods, among which we list: the historical method (used to reproduce the evolution in the regulation and research of the field under research); analysis method; logical method; synthesis method; the comparative method (used in the process of comparing the legislation that regulates the grounds and conditions for applying preventive detention and respecting human law when applying this measure); the empirical method (used when examining the practical situation when applying preventive detention).

The concrete result obtained: as a result of the study of legal literature, legislation, documents and legal practice, an extensive study of the topic „Respecting human rights when applying preventive detention" was carried out. It was concluded that the national doctrine is concerned with researching this problem, as well as the procedural-criminal legislation is in constant motion with the aim of improving the respect of human rights under preventive arrest.

INTRODUCERE

Actualitatea temei. Republica Moldova fiind pe calea dezvoltării politice și social-economice independente, atrage după sine modificări legislative și ale politicii procesual-penale în general. În contextul acestor modificări a apărut necesitatea cercetării problemelor respectării drepturilor persoanei aflate sub arest preventiv și a măsurilor procesuale de constrângere, cercetare care vizează perfecționarea normelor juridice acestei instituții juridico-penale.

Libertatea constituie o valoare socială dezvoltată, promovată și ocrotită de normele juridice, în sensul că individualitatea omului își găsește manifestarea prin libertățile garantate și asigurate legislația învigoare. Libertatea presupune și că persoana va suporta consecințele acțiunilor sale, ceea ce înseamnă că responsabilitatea și libertatea fiind inseparabile. Aici subliniem distincția între libertate ca o parte componentă a ființei umane și libertatea ca un drept fundamental al omului. Primul aspect al libertății prevede posibilitatea de deplasare a persoanei, însoțind toate exteriorizările sociale ale acestei și are strânsă legătură cu noțiunea de inviolabilitate persoanei. Al doilea aspect libertății apare ca o totalitate de drepturi prevăzute de Constituție, dar și de alte acte normative.

Siguranța persoanei și libertatea individuală constituie una dintre cele mai fragile și complexe valori ale personalității, care alături de drepturi fundamentale ocupă un rol important într-o societate democratică. Dezvoltarea societății duce după sine și creșterea cerințelor înaintate față de activitatea și organizarea organelor de drept. Activitatea practică a organelor și persoanelor competente în lupta împotriva criminalității, este de neînchipuit fără de aplicare măsurilor de constrângere procesual penale. Constrângerea procesual penală – poate fi privită din mai multe puncte de vedere, fapt care atinge diverse laturi de reglementare a comportamentului subiecților procesului penal. Cu ajutorul măsurilor procesuale se efectuează desfășurarea a procesului penal la un nivel înalt, fapt care duce la atingerea scopului acestuia, respectiv, constatării la timp și în mod complet a faptei ce constituie infracțiune, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspunderea penală [2].

În acest context importanță teoretică și practică constituie analizarea problemei propuse spre cercetare cum este respectarea drepturilor persoanelor aflate sub arest preventiv. Scopul cercetării constă în atingerea obiectivelor legate a procesului penal, ce garantează respectarea intereselor legitime și a drepturilor cetățenilor, implicați într-un proces penal. Atenție deosebită merită să fie acordată practicii aplicării măsurilor preventive procesual penale și în deosebi a respectării drepturilor

persoanelor aflate sub arest preventiv și a analizei trasăturilor speciale de aplicare a unor categorii de măsuri preventive în privința bănuțitului, învinuitului și inculpatului.

Scopul și obiectivele tezei îl constituie studiarea complexă și multe aspectuală a constrângerii procesual penale prin cercetarea drepturilor și intereselor personale garantate de stat prin Constituția Republicii Moldova, dar și analizarea sferei raporturilor etice și psihologice. Întru atințgea scopului propus la cercetarea tezei sunt înaintate următoarele obiective:

- definirea și stabilirea esenței măsurilor preventive;
- analiza aplicării și importanței arestului preventiv pentru soluționarea sarcinilor procesual-penale;
- descrierea măsurilor procesuale cu caracter preventiv și asigurarea respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor Republicii Moldova, implicați în procesul penal.

Metodologia cercetării. La realizarea studiului tezei de licență au fost utilizate mai multe metode recunoscute după eficiența lor, dintre acestea enumerăm: metoda istorică (folosită pentru redarea evoluției în reglementarea și cercetarea domeniului supus cercetării); metoda analizei; metoda sintezei; metoda logică; metoda comparativă (care s-a utilizat în procesul comparării legislației ce reglementează temeiurile și condițiile aplicării arestului preventiv și a respectării drepturilor omului la aplicarea acestei măsuri); metoda empirică (utilizată la examinarea situației practice la aplicarea arestului preventiv).

Importanța teoretică și valoare aplicativă a tezei și/sau a rezultatelor obținute. *Importanța teoretică* este marcată prin faptul că autorul în teză de licență supune analizei conceptele doctrinare ce privesc importanța și conținutul juridic al condițiilor de aplicare a arestului preventiv și a respectării drepturilor persoanei aflate sub arest.

Valoarea aplicativă a tezei constă în redarea unor soluții, concepte, propuneri, teze, atât sub aspectul respectării drepturilor fundamentale apersoanei în cadrul procesului penal, în vederea eficientizării procesului de efectuare a măsurilor preventive în orice fel de împrejurare și necesitate practică.

Sumarul compartimentelor tezei (structura tezei). Lucrarea cuprinde patru capitole, Capitolul I - două paragrafe, Capitolul II - trei paragrafe, Capitolul III – trei paragrafe și Capitolul IV care cuprind doar aspectele practice. În Introducere este argumentată alegerea și actualitatea temei investigate, sunt trasate scopul și obiectivele lucrării, suportul metodologic, precum și importanța teoretică și aplicativă a investigațiilor efectuate.

Capitolul I, intitulat Reflecții generale a supra arestului ca măsură preventivă în procesul penal, compus din două paragrafe. *Paragraful 1.1 Conceptul, sarcinile și importanța arestului în procesul penal ca măsură preventivă,* analizează diferite concepte doctrinale privind arestul preventiv, sarcina și importanța respectării drepturilor omului în cadrul aplicării măsurilor preventive. *Paragraful 1.2 Reglementarea juridică națională și internațională privind aplicarea*

masurilor preventive, redă aspecte legale a arestului preventiv cât la nivel național atît și la nivel internațional. Examinează temeiurile aplicării arestului preventiv în cadrul cauzei penale.

Capitolul II, intitulat **Respectarea drepturilor persoanelor aflate sub arest preventiv la etapa urmăririi penale**, compus din patru paragrafe care atrag atenție la inviolabilitatea persoanelor aflate în arest și drepturile de care posedă persoana fiind sub arest preventiv. *Paragraful 2.1. Inviolabilitatea persoanei aflate în arest la etapa urmăririi penale* este dedicat inviolabilităților persoanelor în general dar și în faza urmăririi penale. *Paragraful 2.2. Drepturile fundamentale persoanei aflate sub arest preventiv* se face continuarea cercetărilor efectuate din primul paragraf, demonstrînd legătură reciprocă între inviolabilități și drepturile fundamentale a omului și descrie dreptul la apărare ca un drept fundamental a participanților într-un proces penal. *Paragraful 2.3. Arestarea la domiciliu ca măsură preventivă alternativă arestului preventiv* analizează raportul între arestul preventiv și cel la domiciliu.

Capitolul III, intitulat **Autorizarea măsurilor preventive sub forma de arest**, cuprinde trei paragrafe, care examenează mecanismul aplicării măsurilor preventive și în special al arestului, constituind cele mai importante momente în respectarea drepturilor omului. *Paragraful 3.1. Aplicarea și prelungirea măsurilor preventive sub formă de arest preventiv* un paragraf foarte important în studiul efectuat și în respectarea drepturilor persoanei aflate în arest preventiv. *Paragraful 3.2. Termenul aflării persoanei în arest preventiv la etapa judecării cauzei* studiază termene de ținere persoanei sub arest preventiv în faza judecării cauzei penale, respectarea cărora și este sarcina importantă a organelor judiciare. *Paragraful 3.3. Contestarea arestului preventiv ca garanția respectării drepturilor* descrie modalitățile contestării și dreptul la contestație.

Capitolul IV, cu titlul de **Practica privind aplicarea arestului preventiv în procesul penal național**, este destinat aspectelor practice a acestei instituții.

BIBLIOGRAFIE

Acte normative internaționale și naționale:

1. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: Monitorul Oficial nr. 1 din 18.08.1994, art. nr. 1. În vigoare din 27.08.1994
2. Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova, nr. 122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 104-110 din 07.06.2003 (cu modificări și completări pînă în 18.03.2023).
3. Convenția pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului din 4 noiembrie 1950, pentru Republica Moldova – 12 septembrie 1997
4. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950. Semnată de către RM la 13 iulie 1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr.1298-XIII din 24 iulie 1999. În: MO al RM, 1999, nr. 54-55/502.
5. Recomandarea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei Rec (2006) 13 către statele membre cu privire la cercetarea în stare de arest preventiv, condițiile de desfășurare și măsuri de protecție împotriva abuzului. Adoptată de către Comitetul de Miniștri la 27 septembrie 2006 la cea de-a 974-a întrunire a prim-miniștrilor.
6. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventivă și arestarea la domiciliu”, Nr. 1 din 15 aprilie 2013, pct. 9. In: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2005, Nr. 10, p. 7.
7. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării legislației pentru asigurarea dreptului la apărare al bănuیتului, învinuitului, inculpatului și condamnatului în procedură penală , Republica Moldova - nr.11 din 24.12.2010.

Monografii, contribuții în publicații seriale tipărite:

8. BOROI A., UNGUREANU, Ș-G; JIDOVU, N., Drept procesual penal. Ed a 2-a. București: Ed. ALL BECK, 2002. 466 p.
9. BUTIUC C., Răspunderea penală a minorilor. In: Revista de Drept Penal, 2002, nr. 4, p. 32.
10. BÎRSAN C., Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole. Ediția 2. București: C. H. BECK, 2010. 1887 p.
11. CHIRIȚĂ, R., Convenția europeană a drepturilor omului. Comentarii și explicații, vol. I, București, Editura C.H. Beck, 2007, p. 186.

12. DOLEA, I., ROMAN, D., Ghid privind procedurile prietenoase copiilor la faza de urmărire penală. Ghid pentru procurori. Institutul de Reforme Penale. Ch.: Tipogr. Bons Offices SRL, 2011. 120 p.
13. DOLEA I., ZAHARIA V., ROTARU V., Raport de monitorizare. Respectarea drepturilor copiilor implicați în procesul de judecare a cauzelor penale Ch.: Cartea Juridică, 2012. 62 p.
14. DUCULESCU, V., Protecția juridică a drepturilor omului – mijloace interne și internaționale. Ediție nouă, revăzută și adăugită. București: Lumina Lex
15. IONESCU Doll I., Curs de procedură penală. București: Ed. Socec, 1937. 493 p.
16. JIDOVU N., Drept procesual penal. Ediția a 2-a. București: Ed. C. H. BECK, 2007. 694 p.
17. LEFTERACHE L.-V.a, COCA-COZMA M., CRĂCIUNESCU, C.-M., Justiția pentru minori. Universul Juridic: București 2003.
18. LICHII, B. Urmărirea penală (studiu comparat). Centrul de instruire a Judecătorilor și Centrul de Drept. Chișinău, 2000. 166 p.
19. MATEUȚ, Gh. Tratat de procedură penală. Partea Generală. Vol. I. – București: C.H.Beck, 2007, p.131
20. NEAGU, I. Tratat de procedură penală. Partea generală. București: Editura Universul Juridic, 2015 760 p.
21. NEAGU, I., DAMASCHIN, M., PARASCHIV, S., Drept Procesual penal. Curs Selectiv pentru licență. Lumina-Lex: București, 2003.
22. ORÎNDAȘ V., Tipurile liberării provizorii pe cauțiune ca măsură preventivă în procesul penal. În: Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria „Științe umanistice”. Chișinău, 2002, vol. 1, p. 323 – 325.
23. OSOIANU T., ORÎNDAȘ V. Procedura Penală, Partea Generală Chișinău-2004.
24. PĂVĂLEANU, V., Drept Procesual penal, Partea Generală. Lumina-Lex, 2001
25. PĂVĂLEANU, V. Drept procesual penal. Partea generală. București: Ed. Lumina-Lex. București, 2001. 520 p.
26. PÎNTEA, A. Drept Procesual-Penal Partea Generală și Partea Specială. Lumina-Lex, București 2002.
27. POP, T., Drept procesual penal. Partea generală. Vol. 2. Cluj: Tipog. Naț., 1947. 369 p.
28. Regulile ONU pentru Protecția Tinerilor Privați de Libertate. Aprobate prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 43/113 din 14.12.1990.
29. SERBINOV, I., CATANA, E., CHIRTOACA, E., BULARU, S., MUNTEANU, A., HOLBAN, V. Ghidul acuzatorului de stat. Ed. Cartier Juridic. Chișinău, 2005. 135 p
30. ȘTEFĂNESCU, B. Garanțiile juridice ale respectării legii procesual penale în activitatea de judecată. București: Hamangiu, 2007. 299 p.

31. TULBURE, A. Ș., Noua legislație procesual penală în viziunea europeană // Revista de Drept Penal, București, Anul XI, 2004.
32. ȚUCULEANU, A. Condițiile de fond și de procedură ale arestării preventive. În: Dreptul, 1999, nr. 8, p. 73-74.
33. UDROIU, M., Procedura penală. Partea specială, București: C.H. Beck, 2015, 728 p.
34. UDROIU M., Andone Bontaș A., Bodoroncea G. et. al. Codul de procedură penală. Comentariu pe articole. București: Editura C. H. Beck, 2015. 1691 p.
35. VOLONCIU N. Tratat de procedură penală. Partea specială. București: Editura Paideia, 1997, 504 p.
36. ZUBIC, V. ș.a. Protecția drepturilor omului la aplicarea măsurilor procesuale de constrângere. Ch.: Ed. ARC, 2006. 372 p.
37. ВАСИЛЬЕВА Е. Г. Меры процессуального принуждения. Уфа: Издательство Башкирского Государственного Университета, 2003. 136 p.
38. ГОЙМАН-ЧЕРВОНЮК, В. И. Очерк теории государства и права. М., МЮИ МВД РФ, 1996. 326 p.
39. ДАВЫДОВ П. М., ЯКИМОВ П. П. Применение мер процессуального принуждения по Основам уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик. Свердловск, 1961. 296 с.
40. ЕНИКЕЕВ, З. Д. Применение мер пресечения по уголовным делам (в стадии предварительного расследования). Уфа: Изд-во Башк. ун-та, 1988. 84 p.
41. ЕНИКЕЕВ, З. Д. Принципы применения мер пресечения по уголовным делам. Уфа, 1997.178с.
42. Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практике ее применения. Под общ. ред. В. А. Туманова и Л. М. Энтина. М., 2002. 324 с.
43. ЛИВЩИЦ Л. В. Меры преодоления негативного воздействия на участников уголовного процесса по делам несовершеннолетних. В: Проблемы предупреждения и пресечения преступности и иных правонарушений молодежи, защиты их прав. Уфа, 2000, с. 57.
44. ЛЮБЛИНСКИЙ П. И., Свобода личность в уголовном процессе. Санкт-Петербург,1906, 27с.
45. МИХАЙЛОВ, В. А. Меры пресечения в российском уголовном процессе. М.: Право и Закон, 1996. 269 с.
46. МИХАЙЛОВ В. А. Меры пресечения в российском уголовном процессе.Изд. Юрид. Лит. 1985,с.57-58.

47. МИХАЙЛОВ, В. А. Уголовно-процессуальные меры пресечения в судопроизводстве Российской Федерации. М.: Институт защиты предпринимателя, 1997. 643 с.
48. ПЕТРУХИН, И. Л. Уголовный процес. Учебник. Москва: Проспект 2001.
49. ТРУНОВА, Л. К. Соблюдение интересов граждан при применении мер уголовно-процессуального пресечения. В: Право и политика. 2002, nr. 8, с. 75.
50. ТРУСОВ, А. И. Меры Уголовно-процессуального принуждения. Уголовный процес Москва 1997.
51. ФАГМАНОВ, И. Н. Некоторые вопросы, возникающие перед органами предварительного следствия, дознания и судом при избрании меры пресечения в отношении несовершеннолетних В: Проблемы правовой защиты общечеловеческих ценностей в современной России. Уфа, 2005, ч. 3, р. 255.
52. ХАЛИКОВ А. Н. Вопросы соблюдения прав и свобод человека в деятельности следователя. В: Проблемы правовой защиты общечеловеческих ценностей в современной России. Уфа, 2005, ч. 3. з. 128.